

Novozákonní řečtina pro každého

John H. Dobson

OBSAH

Πρόλογος ke druhému českému vydání	13
Úvod	17
1. αβγ – učíme se písmena	21
2. ἐν ἀρχῇ – na počátku	27
3. ἐστίν – je ἦν – byl, byla, bylo	33
Úvod do lekcí 4–6	37
4. λέγω – mluvím	39
5. λέγομεν – mluvíme	43
6. λόγος – slovo ὁ λόγος – to slovo	49
7. αὐτός – on οὗτος – tento	55
8. λέγων – mluvě ὁ λέγων – mluvící	63
9. καρδιά – srdce ἡ καρδιά – to srdce	71
10. ἡμεῖς – my ὑμεῖς – vy ὅς – který, kdo	79
11. ὅς ἂν λέγῃ – kdokoli říká ἐὰν λέγῃ – jestliže říká ἵνα λέγῃ – aby říkal λέγωμεν – říkejme	87
12. ἔργον – dílo τὸ ἔργον – to dílo ὁ, ἡ, τό – ten, ta, to	95
13. ποιῶ (ποιέω) – dělám, pracuji	105
14. ἔλεγεν – říkal, říkával	115
15. ἐποίει – dělal, dělával	123
16. Α ἄς Ω – od Alfy po Ómegu	129
17. πρὸς, εἰς, ἐν, ἐκ, ἀπὸ ἔρχεται – přichází, jde, ubírá se	135
18. λέγειν – mluvit, mluvívat	139
19. λέγων, λέγουσα, λέγον – mluvící	143
Úvod do lekcí 20–25	153
20. ποίησας – učiniv	155
21. ἐποίησα – učinil jsem, udělal jsem ἔγραψα – napsal jsem	163
22. βαλὼν – (od)hodiv ἐλθὼν – přišed	169
23. ἔβαλον – hodil jsem ἦρα – zvedl jsem	177
24. ἐσθίω – jím ἔφαγον – snědl jsem λέγειν – říkat εἰπεῖν – říci	185
25. καταβαίνοντος αὐτοῦ – zatímco sestupoval καταβάντος αὐτοῦ – poté, co sestoupil	191

26. ἀκούσω – uslyším	βαλῶ – budu házet	201
27. Οἰάζκη: τίς; – kdo?	τί; – co?	207
28. ἄνθρωπος ἀγαθός – dobrý člověk	οἱ ἄγιοι – svatí	213
29. γίνομαι – stávám se, rodím se	γιν ἄ	221
	γενόμενος – zrodivší se	γεν ἄ
30. ποιήσαι – učinit	ἐκβαλεῖν – vyhodit	229
31. βαπτίζομαι – jsem křtěn	ἄ	235
	ἐβαπτίζομην – byl jsem křtěn	ἄ
32. ἐβαπτίσθην – byl jsem pokřtěn	ἄ	247
	βαπτισθεῖς – byn pokřtěn	ἄ
33. πεπίστευκα – uvěřil jsem a věřím	ἄ	253
	γέγραπται – bylo napsáno, je psáno	ἄ
	οἶδα – vím	ἄ
34. τίθημι – kladu	δίδωμι – dávám	265
	τιθεῖς – klada, kladoucí	ἄ
	δίδους – dávaje, dávající	ἄ
	θεῖς – položiv, položivší	ἄ
	δούς – dav, davší	ἄ

Úvod do lekce 35–52

271

35. καλός – dobrý	καλῶς – dobře	273
	εἷς, δύο, τρεῖς – jeden, dva, tři	
36. ἵνα – aby, takže	ἵνα ποιήσῃ – aby učinil	281
	ἵνα δῶμεν – abychom vydali	
37. ὁ Κύριος – Pán	τὸν λόγον, τὴν καρδίαν: akuzativ, 4. p.	289
38. ὥστε – takže		301
39. τοῦ λόγου, τῆς καρδίας: genitiv, 2. p.		307
40. τοῦτο ποιήσον – udělej to		319
41. μὴ κλέψῃς – neukradni	μὴ κλαῖε – neplač, přestaň naříkat	ἄ
		327
42. τῷ λόγῳ, τῇ καρδίᾳ: dativ, 3. p.		333
43. εἰ ἐμερίσθη – kdyby bylo rozděleno	ἐὰν μερισθῇ – bude-li rozděleno	343

Úvod do lekce 44

352

44. δίκαιος – spravedlivý	δικαιοσύνη – spravedlnost	353
	ἀδικία – nespravedlnost, nepravost	
45. νίπτω – myji	νίπτομαι – myji se, myji si	365
46. Πρεκλάδαμε – Římanům 1:1–7		369
47. εἶπεσ ὅτι ἐσθίει – řekl jsi, že jí		375

48. Vliv hebrejštiny a aramejštiny	381
49. γένοιτο – ať se stane, kéž se stane δεδώκει – dal — †	395
50. ἴνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾗ πεπληρωμένη	403
51. Realie, kulturní prostředí a překlad	411
52. Ἀγωμεν ἐντεῦθεν – Pojďme odtud dál	417
Klíč k prověrkám nabytých vědomostí	426
Přehled gramatiky a přízvuky	429
Přehled skloňovacích tříd podstatných jmen	430
Přehled druhů zájmen	433
Přehled typů přídavných jmen	434
Stupňování adjektiv a adverbii	435
Přehled důležitých slovesných tvarů	436
Přehled druhů participií	443
Zaprášená čeština	446
Příloha: Úvahy ohledně vyučování biblických jazyků	453
Biblický rejstřík	461
Rejstřík pasáží ke čtení	461
Rejstřík citovaných veršů	461
Rejstřík tvaroslovných a skladebných struktur	466
Rejstřík řeckých slovíček	469

Předmluva ke druhému českému vydání

Knihu Johna Dobsona *Learn New Testament Greek* jsme nazvali *Novozákonní řečtina pro každého* z dobrého důvodu: České a vesměs i jinojazyčné učebnice a cvičebnice řečtiny, nejen té novozákonní, se zaměřují na filologicky poučené studenty a počítají s učitelem a mnohdy školní výukou. Cílová skupina této knihy je jiná. Jestli si ze školy sotva pamatujete, že čeština má nějaké pády, a o gramatice víte hlavně to, že na žádnou nemáte čas, tato učebnice může být pro vás. Je opravdu bezmála pro každého.

Anglický originál jsme znali dlouho a přesvědčil nás, že má smysl ho adaptovat pro české studenty. Induktivní metodou postupuje od konkrétního k obecnému. Namísto memorování pouček a pravidel nás nejprve konfrontuje s mluvnickým jevem. Teprve pak jev pojmenuje a zařadí. Rovněž sled probírané látky je netradiční. Co se v Novém zákoně vyskytuje často, probírá se dříve, a později to, co je řídké. Díky takovému pořadí lze velmi brzo začít číst a překládat nenáročné pasáže z Nového zákona. Promyšlený systém textů opakuje látku již probranou a do ní zavádí nové výrazy a nové mluvnické souvislosti. Nové jevy nevykládá do vyčerpání (jevu i studenta), spíše je jakoby nakousne a spoléhá na rychlý postup. Narozdíl od řady jiných učebnic Dobson ve svých učebnicích řečtiny a hebrejštiny navíc věnuje prostor i otázkám překládání biblického textu. Protože studenti biblických jazyků jsou téměř jistě také uživatelé biblických překladů, Dobsonovy učebnice zároveň učí písmáky oceňovat u zavedených biblických překladů mnohem širší rejstřík hodnot než pouze onu populární doslovnost nebo volnost. To je přínosné nejen obecně pro biblickou práci, ale učitelům se tím otevírá více možností, jak řečtinu procvičovat na originálu a překladech Nového zákona. To je výhodné zejména pro neakademicky orientované studenty.

Třetí anglické vydání této učebnice, jejíž překlad tu nabízíme opět ve verzi adaptované na češtinu, bylo významně přepracováno podle zkušeností ze dvanácti let praktického používání studenty různých jazyků i kultur. Zvýšila se efektivita i zajímavost lekcí a větší pozornost se tu věnuje i hebrejskému pozadí některých novozákonních formulací. V učebnici se navíc podrobněji vysvětlují pedagogické metody, což uvítají pořadatelé kurzů. Nápadný rozdíl oproti dřívějším vydáním je vyznačování přízvuků. V řečtině stejně jako v mnoha jiných jazycích je správné kladení přízvuku důležité pro porozumění a přirozené vyznění. Díky tomu, že všechny texty této učebnice jsou nyní vybaveny běžnou starořeckou diakritikou, může

učitel nebo samouk snáze kontrolovat správnou výslovnost a ve třídách lze improvizovat scénky s konzistentními důrazy a intonacemi, což je důležitá součást Dobsonovy interaktivní metody.

Autor učebnice proto ve třetím vydání věnoval více pozornosti zvukovým nahrávkám. Pro anglické mluvčí plní slyšené vzory významnější roli než pro české. Čechům stačí naučit se abecedu a následně se při čtení nijak zvlášť neodchýlí od přijaté školské výslovnosti. Dobsonův důraz na slyšení a mluvení je ale pedagogicky významný a česká adaptace jej může využít jinak: *Novozákonní řečtina pro každého* může touto cestou nabídnout zájemcům o novozákonní řečtinu možnost učit se řecky nikoli s umělou školskou výslovností v našich školách běžně užívanou pro výuku starořeckých klasiků, nýbrž s výslovností rekonstruovanou tak, aby se co nejvíce blížila výslovnosti žáků novozákonních svatopisců a jejich posluchačů. Výslovnost sjednocené mezinárodní starověké řečtiny (tzv. *koiné*) je nejen jazykem Nového zákona, ale i řeckého překladu Starého zákona, helénistické literatury a starověké křesťanské literatury. Navíc je výslovnost této řečtiny mnohem bližší novodobé živé řečtině a student tím získává možnost upevňovat si řečtinu posloucháním a napodobováním autentických vzorů, jak je běžné při výuce všech živých jazyků. To by se školskou výslovností možné nebylo. Z jednou osvojené školské řečtiny se do novozákonní výslovnosti přepíná nesnadno, zatímco student zvládající *koiné* snadno imituje školskou výslovnost, kdykoli potřebuje, prostě tím, že čte, jak se píše. Narozdíl od českého vydání z r. 2002 se nyní tedy nabízí také v češtině zvukový soubor s doprovodným vysvětlením novozákonní výslovnosti.

Zatímco výuka s výslovností *koiné* se opírá o mezinárodní zkušenosti a v Čechách zatím není rozšířena, do ostatních stránek české adaptace této učebnice se promítají zkušenosti výuky podle prvního vydání na Vyšší odborné škole misijní a teologické v Kolíně a v Evangelikálním teologickém semináři v Praze. Výsledky jsou potěšující. Učebnice vychází vstříc i samoukům, což se osvědčilo například u dálkového studia na Vyšší odborné škole biblické v Hradci Králové.

Děkujeme všem, kdo se na tom svým úsilím podíleli. Dík náleží zejména Aleně Vršťalové, která pro první vydání pomohla Karlu Dřízalovi s výkladem obtížných mluvnických jevů, a Alexandru Flekovi, který se u obou vydání nadchl pro vydavatelský počín a manažersky jej podepřel. Zvláštní dík za odbornou konzultaci k oddílu 25.7 patří dr. Kreisingerové z Ústavu pro jazyk český AV ČR. Jsme vděční také za postřehy studentů a všech pozorných

čtenářů, kteří přispěli k odstranění nedostatků prvního vydání a přispěli ke zkvalitnění české verze.

Všem spolupracovníkům i vám, uživatelům učebnice, přejeme, aby na vás spočívalo Boží požehnání, které zakoušeli při překládání a výuce Karel Dřízal a při úpravách druhého vydání Jiří Hedánek.

δόξα Κυρίω

Karel Dřízal, Jiří Hedánek

ÚVOD

Nový zákon je pozoruhodná sbírka spisů. Žádná jiná kniha neměla hlubší vliv na dějiny světa.

Pokud toužíte studovat Nový zákon, velmi vám pomůže, budete-li jej moci číst v originálním jazyce. S pomocí tohoto kursu je možné se učit novozákonní řečtinu rychle, dokonce i když jste se nikdy předtím nepokoušeli učit se žádný cizí jazyk. Už v první hodině začnete číst a přemýšlet nad jedním z novozákonních textů. Po sedmnácti krátkých lekcích začnete číst celé vybrané pasáže z Nového zákona a ke konci kursu budete schopni číst většinu Nového zákona bez stálého nahlížení do slovníku, protože mnohé z řečtiny už budete uchovávat v dlouhodobé paměti. Budete také mít představu o struktuře řeckého jazyka a jeho gramatiky, budete schopni používat komentáře, které poukazují na řecký text, a poroste vaše překladatelská obratnost.

Principy a metody užívané v *Novozákonní řečtině pro každého* vám při studiu umožní rychlý pokrok. Nové informace se podávají v malých dávkách, protože tak si je snadno osvojíte. Často se opakují, a proto se lehce pamatují. Učíte se slova a tvary předtím, než jsou gramaticky popsány, což je přirozený postup – dítě pozná „člověka“ a „lidi“ dříve, než se naučí, že „člověk“ je podstatné jméno a že „lidé“ jsou množné číslo. Ale díky tomu, že kurs můžete probrat svižně, můžete se také rychle naučit základní gramatické tvary a pojmy a naučíte se, jak řecky skloňovat a časovat.

V *Novozákonní řečtině pro každého* se po vás nechce, abyste se učili dlouhé sloupce slovíček nebo gramatických tvarů nazpaměť. Spíše se budete učit principy a příznaky, jaké vám umožní rozpoznávat významy a funkce slov, která jsou pro vás nová. Tak budete vybaveni, abyste si dokázali bez obtíží poradit i s takovými pasážemi Nového zákona, které dobře neznáte.

Jak se učit novozákonní řečtinu

Tyto lekce můžete použít jak pro *samostudium*, tak i pro *výuku s lektorem*. Většina řeckých vět a textů je na pravé straně stránky opatřena českým překladem. Můžete díky tomu začít bez obav, že by vás chyby zavedly na scestí. Už se ví, že vnímat slovní spojení a větičky nového jazyka spolu s připojeným překladem je vynikající způsob, jak se pustit do osvojování jazyka.

Nahlížením do překladu nepodvádíte, ale usnadňujete si učení. A pokud čtete řečtinu, aniž byste se dívali do českého textu, můžete překlad odkrývat postupně a průběžně si ověřovat, zda jste rozuměli správně.

S *Novozákonní řečtinou pro každého* se nabízejí též zvukové soubory. Slyšet jazyk, který se učíme, velmi urychluje osvojování. Pro starořečtinu vyučovanou anglicky je to skoro nezbytné a metoda náslechu se osvědčila. Vyučování starořečtiny česky se obvykle spokojuje se čtením podle pravopisu a studenti si s učitelem rozumějí. *Novozákonní řečtině* se tu ale otevírá možnost dávat k náslechu řečtinu blízkou tomu, jak zněla žákům apoštolů. Naslouchat textům zachovávajícím autentické hlásky, přízvuky, rytmus, frázování a kadence umožní vnímat řečtinu jako skutečný jazyk. Těto zvukové podobě jazyka je navíc blízká i řečtina bohoslužebná a živě mluvená, které mohou ještě více uspíšit cestu k plynulému ovládnání řečtiny. Poslouchajte a sledujte texty z prvních 21 lekcí učebnice, zaměstnávejte uši a oči souběžně a zároveň si představujte, co čtete. Z nahrávek se také snažte si udělat představu, co vás čeká v následující lekci. A pomocí nahrávek si opakujte lekce, které jste se už naučili.

Pokyny a podněty

1. Začínáte-li novou lekci, nejprve si ji rychle pročtete a sledujte český a řecký text. Potom se pozorně pusťte do čtení a překladu daných pasáží.
2. Překladová část má uprostřed vvislou dělicí linku. Zakryjte pravý sloupec kusem čistého papíru.
3. Poté, co jste přečetli řádku nebo více řádek řeckého textu, posuňte svůj papír o kousek dolů a ověřte si, že jste porozuměli, co to v řečtině znamená. Jestliže jste udělali chybu, poznačte si příslušnou řádku a poučte se z ní.

Pokud neznáte ani neumíte odhadnout význam nějakého slova, nezdržujte se u něj dlouho. Pomocí kontrolního sloupce zjistíte, co znamená. Podtrhněte si ho nebo ho zvýrazněte.

4. Když shledáte, že v lekci něco není dost jasné:
 - a) podívejte se, jestli vám k porozumění nepomůže český překlad
 - b) pokračujte dál až na konec lekce
 - c) projděte si další dvě tři lekce, protože s čím v nějaké lekci začínáte, to si v dalších lekcích budete upevňovat

- d) vraťte se do starších lekcí, třeba vám tam něco uniklo. Můžete si poznačit, co se vám zdá zvláštní.
- e) Nemyslete si, že musíte zvládat všechno hned napoprvé. Když jste si osvojovali mateřštinu, taky jste neříkali ‚máma‘ hned, jak jste to zaslechli. V řečtině když poprvé narazíte na *ἐγέμετο* – ‚stalo se‘, spojte se s tím. Příbuzné tvary poznáte později a budou vám připadat jednodušší, protože s *ἐγέμετο* jste se už setkali.
5. Pracujte vlastním tempem, ale postupujte co nejrychleji. Na konci každého oddílu si udělejte oddechovou chvilku: Párkrát se nadechněte, protáhněte se a vstaňte. Osvěžení se pak pusťte do dalšího oddílu.
- Proberete-li týdně každý den dvě lekce, budete s kurzem hotovi za měsíc. Zvládnete-li jen jednu lekci týdně, i tak budete do roka hotovi. Než začnete s novou lekcí, projděte si podle obsahu hlavní tvary, které už znáte. Tím si je rychle zopakujete.
6. Od 17. lekce budete potřebovat výtisk *řeckého Nového zákona* (více o tom v oddíle 52.3).
7. Pokud se učíte řecky, protože chcete číst Nový zákon, nemusíte si dělat starosti s výslovností. Třebaže *Novozákonní řečtina pro každého* samozřejmě nabízí v připojených souborech také pedagogicky a prakticky zjednodušenou novozákonní výslovnost, neučíte se řecky, abyste se domluvili s Řeky. Pokud se učíte s učitelem nebo ve skupině, potřebujete nejvýš, aby vám rozuměli oni. Řiďte se tedy raději výslovností vašeho učitele. Není nic zásadně špatného na české školské výslovnosti. Je jednoduchá, odpovídá pravopisu a v českém prostředí se už několik set let nic jiného neočekává. Navíc díky češtině dodržuje fonologickou délku samohlásek, což jí zásadně zvyhodňuje oproti školským výslovnostem řady jiných národů. Lze proti ní namítat pouze to, že je umělá, žádná řečtina se nikdy tak nevyslovovala, dnešní Řekové školním výslovnostem nerozumějí a patrně by jim nerozuměl ani apoštol Pavel.
8. Slovíčka se nejlépe učí vnímáním v souvislostech, jaké dávají smysl. Slova jsou pružné symboly. Jejich významy se mění podle kontextu, v jakém se slovo užije. Pročítejte zas a znova text lekce, ale především čtete zas a znova úseky a texty Nového zákona.

9. Gramatické názvosloví: Když probíráte kurs poprvé, neztrácejte čas tím, že byste se snažili učit se i gramatické termíny. To by vás mohlo při studiu řečtiny zpomalovat. Gramatickou terminologii odložte na později, až si přečtete z Nového zákona více. Větší smysl bude mít, když se k názvosloví později vrátíte.
10. Všechno, co se máte naučit, je napsáno v lekcích. Jakmile tedy pochopíte, oč v nějaké lekci jde, můžete díky tomu pomáhat s učením i ostatním. Není třeba nic více než provést je celou lekcí postupně a s humorem. Úsměv svědčí studiu!
11. Ať se vám studium líbí a radujte se z toho, co už umíte.

1. LEKCE

αβγ – učíme se písmena

1.1 Řecká abeceda

První krok ve výuce novozákonní řečtiny znamená seznámit se s písmeny řecké abecedy. Některá jsou podobná českým písmenům, ačkoli to někdy může být zavádějící (ρ vypadá jako „p“, ale zní jako „r“). Některé tvary možná znáte z azbuky.

V prvním sloupci níže naleznete řecká písmena s jejich nejbližšími českými ekvivalenty, jak se čtou v českých školách. (Školy v jiných zemích mohou některá písmena číst jinak. Ještě jinak čte mnoho písmen a skupin hlásek živá řečtina, liturgická řečtina a řečtina novozákonní. Té se věnuje doprovodný text k nahrávkám. I pokud stojíte o dobovou výslovnost, nejdřív se raději seznámte s tou, která se nabízí zde.) Druhý sloupec obsahuje skupiny řeckých písmen a říká vám, jak se ve škole čtou dohromady. Až si je pečlivě prostudujete, pokuste se číst skupiny písmen ve třetím sloupci. Při čtení zakryjte čtvrtý sloupec a poté si v něm ověřte, zda jste písmena přečetli správně.

<i>řecká písmena</i>	<i>čtete skupiny písmen</i>	<i>skupiny řeckých písmen</i>	<i>české ekvivalenty</i>
α – a			
β – b	βα – ba	βαβα αββα	baba abba
γ – g	γαβ – gab	βαγ	bag
δ – d	βαδ – bad	δαβ γαδ δαδα	dab gad dada
ε – e	εδα – eda	βεγ δεδα αβεδ	beg deda abed
ζ – z ¹	ζεδ – zed	βεζ γαδα γαζα ζεβε ζαδ	bez gada gaza zebe zad

1 Výslovnost [z] je historicky opodstatněnější než [dz] ve školních řečtinách některých národů (např. francouzské a italské). Často se [dz] slyší i u nás, přestože standardní Niederle | Niederle | Varcl (*Mluvnice řeckého jazyka*, Praha, SPN 1956 a 1974, str. 17) ho ani nezmiňuje a jako historicky podloženou výslovnost klasické starořečtiny označuje „z (nebo zz)“. Novozákonní výslovnost lze považovat za shodnou s moderní: [z]. Více o tom v poznámce pro zvědavé (1.4), kterou připojujeme na konci této lekce.

1.1

η – é	βηδα – béda	βη δη ηδ γηζα γαζδα	bé dé éd géza gazda
θ – th	θη – thé	βαθ αγαθα βεθ	bath agatha beth
ι – i, j ve dvojhlásce	δι – di δει – dej	βιβι ζιδη ζιδι βιδα	bibi zidé zidi bida
κ – k	κιδ – kid	δικι καζ δεκα	diki kaz deka
λ – l	αλε – ale	λαδα λιδη βιλι βεθελ δηλε	lada lidé bili bethel déle
μ – m	μη – mé	θημα μεζε καμιλ	théma meze kamil
ν – n	νε – ne	κανε νεβε ζενα κινα	kane nebe zena kina
ξ – x	κεξ – keks	εξ μιξ νιξ κιξ λαξ λακ μαξ μαξ	ex mix nix kiks lax lak max maz
ο – o	οκο – oko	ολγα κολο κοξ οκνο	olga kolo koks okno
π – p	ποπ – pop	πιπι πολε καπε πεκλο	pipi pole kape peklo
ρ – r	ροκ – rok	ρακ θηρ ηρα μαρκα	rak thér éra marka
σ , ς – s (ς se užívá jen na konci slov)	σεκ – sek	σοκ σκοκ σλαβικα κασα κομπας βας	sok skok slabika kasa kompas bas
τ – t	ρετ – ret	πλοτ πατα τελε τοτο	plot pata tele toto
υ – y, ² lépe ü jako v němči- ně	βυτ – byt	μυλλερ βυστα μυλα βυστε μενυ Α. Δυμας	müller büsta myla byste menü A. Dumas
φ – f	φιξ – fix	φαξ φαιν παφ Λ. δε Φυνης	fax fajn paf L. de Funès
χ – ch	χοδ – chod	χριστος ποπλαχ	christos poplach

2 Třebaže pro Čechy je důležité zdůrazňovat, že Y u se má číst ü (protože české y zní stejně jako i), pro zjednodušení budeme tuto hlásku ü přepisovat jako y. Dbejte však, aby vám u nespĺvalo s t.

ψ – ps	γυψ – gyps	κλιψ ποψατ ψι ψυχολογ	klips popsat psi psycholog
ω – ó	χωρ – chór	δωμ δομα βρωμ φων	dóm doma bróm fón
‘ – h (psáno nad počáteční sa- mohláskou)	όχ – hoch	ιτ άμ έλε όψατ άλω	hit ham hele hopsat haló
’ – nehlasné (psáno nad počáteční samohláskou)	άχ – ach	άσι ινδ όκο ήρο άλενα έλενα	asi ind oko éro alena helena

1.2 Co už z řečtiny znáte

Když začnete studovat řecký jazyk, zjistíte, že již rozumíte některým slo-
vům, protože se v češtině vyskytují slova jim podobná. Patří k nim napří-
klad tato:

άπόστολος – apoštol	άγγελος – anděl
θρόνος – trůn	Χριστός – Kristus

Rychle poznáte i některá jiná slova, protože jsou z nich odvozeny zdomác-
nělé nebo povědomé výrazy:

θεός – Bůh	teologie
λόγος – slovo	teologie, logika
άνθρωπος – člověk	antropologie
άρχή – počátek	archeologie
γραφή – píšu	graf, paragraf
έν – v	energie, empatie
φώς – světlo	fosfor.

Nejspíš poznáte i tuto větu:

Κύριε έλέησον Pane, smiluj se

Při seznámení se slovem Κύριος – Pán, vedoucí, hospodář – si také po-
všimněte, že při oslovení říkáme Κύριε.

1.2

Možná znáte píseň „Jezu Kriste, štědrý kněže“. S osvojením výrazu Ἰησοῦς – Ježíš – je užitečné vzít na vědomí, že Ἰησοῦς se oslovuje 5. p. řecky Ἰησοῦ podobně jako česky „Ježíši“.

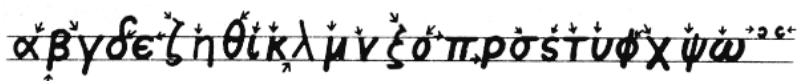
Pokud znáte nápěv písně *Kumbaya* („Come by here“ – Přijď), můžete výrazy ἔρχου (přijď) a ὦδε (sem) využít ke zpěvu:

Ἔρχου ὦδε Κύριε (3×)

ὦ Ἰησοῦ Κύριε.

1.3 Psaní písmen

Šipky vám ukazují, odkud nejsnáze začít, když píšete řecké písmeno.

Poznámky:

1. Nedělejte tečku nad ι.
2. Dbejte, abyste *n* psali špičaté: υ, a *y* kulaté: υ.

1.4 Poznámka pro zvědavé ohledně výslovnosti

Z ζ – *[dz] je pravděpodobná výslovnost mj. mykénské řečtiny (14. st. př. n. l., pozdní doba bronzová) a některých dalších prařeckých dialektů. Velmi brzy nato, patrně ještě před koncem 2. tis. př. n. l., tedy v předabecedním období, došlo v iónsko-aiolském předchůdci některých pozdějších starořeckých dialektů k přesmyčce, protože v klasické attičtině se předpokládá [zd]. Mnoha dialektů se však toto [zd] netýkalo. Při formování řecké koiné docházelo (i v dialektech se [zd], např. v argolštině již v 5. st. př. n. l., v attičtině v pol. 4. st. př. n. l. a v iónštině o něco později) ke zjednodušování [zd] / [dd] / [dz] / [dʒ] (dž) / [tʃ] (č) / [ts] (c) do [zz] a [z], které nakonec převládlo. Při čtení Bible a patristické literatury není důvod číst nějakou archaickou nářeční náhradu pradávnej hlásky d^h(d̥)/g^h/j- (psávala se některým ze znaků pro Z v krétsko-mykénském lineárním písmu B, v kyperském slabičném písmu a později v řeckých abecedách). Hlásky [z], na které se koncem 1. tis. př. n. l. řečtina ustálila, naprosto postačuje ke čtení řečtiny. O výslovnosti [zd] je dobré vědět nejspíše pro chápání klasických přepisů některých neřeckých jmen. Výslovnost [dz] je lépe nechávat stranou úplně.

Sidney Allen (*Vox Graeca: A guide to the pronunciation of Classical Greek*, Cambridge University Press 1987) na str. 149 dokonce uvádí, že [dz]

proniklo do školských výslovností některých evropských národů chybnou interpretací Erasmova správného úsudku, že předklasickou hodnotou ζ bylo [zd]. Toto chybné [dz] se v anglickém školství udrželo i přes reformy v r. 1895 a 1908, a to „z nijak zřejmého důvodu“. (*Jiří Hedánek*: Tím důvodem mohlo být zajištění rozdílu ζ oproti čtení σ jako [z] v chybné, latinizované výslovnosti, jejíž vliv je v anglickém prostředí vyšší než u nás.) Poznámka 1 na str. 1 v 1. vydání této učebnice z r. 2002 tedy stále platí.

Novozákonní výslovnost se od této ve školách užívané výslovnosti lišila. Schematický popis ($\alpha = [a]$; $\varepsilon, \alpha\iota = [e]$; $\iota, \eta, \epsilon\iota = [i]$; $o, \omega = [o]$; $ou = [u]$; $u, ou, u\iota = \ddot{u}$) ji nevystihuje úplně. Přesnější popis nabízíme ke stažení spolu se zvukovými nahrávkami. Výslovnost koiné a novozákonní řečtiny i její vhodná pedagogická podoba si získává po světě stále více stoupců a v současnosti jde o živě diskutované téma, mj i v rámci snah o překonání kakofonie vzájemně nesrozumitelných národních výslovností. Proto je užitečné mít o výslovnosti koiné aspoň základní povědomí, i kdybyste nepomýšleli na jiné než tradiční české čtení.

2. LEKCE

ἐν ἀρχῇ – na počátku

2.1 Řecká abeceda – malá písmena

Znovu se podívejte na abecedu:

α – a	η – é	ν – n	τ – t
β – b	θ – th	ξ – x	υ – y
γ – g	ι – i	ο – o	φ – f
δ – d	κ – k	π – p	χ – ch
ε – e	λ – l	ρ – r	ψ – ps
ζ – z	μ – m	σ, ς – s	ω – ó

2.2

Když se setkají dvě samohlásky, vyslovují se obvykle jako celek. Jejich školní výslovnost bývá takováto:

αι – ai, aj	αυ – au	ου – ú, ů
ει – ei, ej	ευ – eu	υι – yj (=üj)
οι – oi, oj	ηυ – éu	ηι – ijé

Takže εἰ zní jako „hej“, οὐδ zní jako „úd“ a Ἰησοῦς se vyslovuje „ijésús“. (I je „j“ jenom ve dvojhlásce, např. αἰ – „aj“. Jinak je „i“ a tvoří slabiku samo.)

Když na začátku slova tvoří dvě samohlásky jednu slabiku, tedy dvojhlásku, všimněte si, že ‘ nebo ’ se píše až nad druhou samohláskou té dvojhlásky.

2.3

Když se γ objeví před κ, ξ, χ, nebo dalším γ, nevyslovuje se „g“, ale „n“.

γγ – ng	γκ – nk	γχ – nch
---------	---------	----------

Takže slovo ἄγγελος má znění nám povědomé: „angelos“.

2.3

Když se σ objeví před β, δ, γ, μ, ν nebo ρ (případně i před λ), vyslovuje se jako „z“.

σβ – zb σδ – zd σγ – zg σμ – zm σν – zn σρ – zr

Slovo κοσμος se například vyslovuje „kozmos“.

Jinde se σ vyslovuje jako „s“, a to (narozdíl od latiny) kupodivu i mezi samohláskami. Takže Ἐφεσος neboli Efes nutno číst „efesos“, a nikoli „efezos“; Ἰησούς jako „ijésús“, a nikoli „jézus“; a také Ταρσός jako „tarsos“, a ne „tarzos“. Naproti tomu Σμύρνα bude „zmürna“, což nezni jako „smírná“.

2.4

Přečtěte si pozorně následující řádky. Začněte číst řecká slova a sledujte přitom český přepis. Potom zakryjte pravý sloupec a znovu čtěte řecká slova. Zkontrolujte si každý řádek odkrytím části pravého sloupce poté, co jste jej přečetli. Snažte se poznávat a vyslovovat všechny hlásky bez váhání. Významy slov se pak dovíte v oddíle 2.5.

ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος

καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν

καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος.

οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ

πρὸς τὸν θεόν.

Tento sloupec zakryjte

en arché én ho logos

kaí ho **logos** én **pros ton theon**

kaí theos én ho **logos**.

hútos én en arché

pros ton theon.

Všimněte si, že ι může být napsáno pod α, η nebo ω: α (dlouhé á) η φ. Samohlásky čtěte dlouze, ale ne jako ái, éi, ói. Znaménko , pod nimi se psalo proto, že se už nečetlo jako ι. V této lekci ho vidíte pod η ve slově ἀρχῇ (čtěte arché, nikoli archéi).

2.5 Slovíčka

ἀρχή – počátek

ἦν – byl, byla, bylo

καί – a, i

λόγος – slovo

ἐν – v, ve

ὁ – ten

θεός – Bůh

πρὸς – k, u, při

τόν – toho

οὗτος – tento

2.6 Přečtěte a potom přeložte

Zakryjte si pravý sloupec a překládejte text. Postupně přitom odkrývejte pravý sloupec a kontrolujte si každou řádku. Nečtěte poznámky dole, dokud nepřeložíte celý text.

ἐν ἀρχῇ	Na počátku
ἦν ὁ λόγος,	bylo (to) slovo, ¹
καὶ ὁ λόγος ἦν	a to slovo bylo
πρὸς τὸν θεόν	u (toho) Boha ²
καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος.	a to slovo bylo Bůh. ³
οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ	Ten(to) byl na počátku
πρὸς τὸν θεόν.	u Boha.

Poznámky:

1. ἦν ὁ λόγος – *bylo to slovo*. Protože jsme o slovu dosud neslyšeli, zní v češtině zájmeno „to“ cize. Pomocí něj zde překládáme řecký určitý člen, který má ovšem častější výskyt než naše ukazovací zájmeno. Jeho význam nelze vždy snadno převést. Podle kontextu fráze se můžeme rozhodnout, že určitý člen mlčky zahrneme do smyslu věty nebo že jej vyjádříme jinými prostředky, např. přemístěním slova blíže k začátku věty. Dobře stylizované překlady si jen zřídka vypomáhají ukazovacím „ten, ta, to“.
2. πρὸς τὸν θεόν – *u toho Boha*. Podobný případ. Vzhledem k tomu, že zde určitý člen označuje Boha skutečného a pravého, Boha mezi bohy, význam té jedinečnosti vyjadřuje v češtině velké „B“.
3. θεὸς ἦν ὁ λόγος – *to slovo bylo Bůh*. Všimněte si odlišného slovosledu české věty. Můžeme ovšem říci také: *Bohem bylo to slovo*, a přiblížíme se k řečtině víc nejen slovosledem, ale také významem. θεὸς bez členu neznamená, že by nešlo o jedinečného Boha, neznamená jakési obecné božství, nýbrž zhruba to, co v češtině 7. pád: *býti Bohem*. Velké B je namísto, ekvivalentem gramatické funkce bezčlennosti v této řecké větě je český 7. p. – *Bohem*.

2.7

2.7 Překlad

Přečetli jste a přeložili Jana 1:1. Povšimli jste si, že myšlenky mohou být v řečtině a v češtině vyjádřeny odlišně. Překládat neznamená z jednoho jazyka do druhého převádět slova. Překládat znamená vyjádřit v jiném jazyce, co ta slova *znamenají*. Nepřekládáme slovíčka, překládáme významy a smysl.

2.8 Estetické využití hebrejských poetických prostředků v Janovi 1:1–2

Hebrejští básníci využívali promyšlené struktury a opakování důležitých výrazů. Někdy dvě různé struktury zkombinovali. Jan 1,1–2 užívá navazování opakováním a symetrickou strukturu. Při navazování opakováním se poslední slovo jednoho řádku opakuje jako první důležité slovo následujícího řádku. Toto mnozí vykladači zaznamenali také u Jana 1,1. Povšimněte si, jak následující krátký text využívá opakování λόγος ... λόγος α θεόν ... θεός:

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος
καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν
καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος

Ale formou, která ve verších 1:1–2 převládá, je symetrie neboli koncentrická struktura. Ta se krok za krokem přibližuje ke středovému těžišti a pak podobnými krůčky ustupuje k závěru. Tím vznikají struktury, které bychom mohli označit písmeny např. ABC C'B'A' (prostá symetrie) nebo ABC D C'B'A' (symetrie okolo těžiště D).

A Ἐν ἀρχῇ
B ἦν
C ὁ λόγος
καὶ ὁ λόγος
D ἦν
E πρὸς τὸν θεόν
καὶ θεός
D' ἦν
C' ὁ λόγος
οὗτος
B' ἦν
A' ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν

ZÁVĚR A' opakuje A (začátek)
+ část E (těžiště)

Všimněte si, že v symetrii okolo těžiště bývá nejvíce zdůrazněno právě těžiště. Takovýto prostředek lze objevit i v některých Ježíšových podobenstvích. Jan 1:1–2 zdůrazňuje především slovo θεός.

V závěru se ozývá začátek, ale rozvíjí ho i částečně zopakované těžiště. Takto rozvitý závěr je také vyjadřovacím prostředkem hebrejské poezie.

Jistě vám neuniklo trojitě užití hlavních výrazů λόγος a θεός. Jan 1:3–10 má také symetrickou strukturu. Ve verši 3 se setkáme s opakováním jiného klíčového výrazu a pak dalšího klíčového slova ve verši 10. Verš 10 opakuje část verše 3 a tím pomáhá vyznačit závěr.

51. LEKCE

Reálie, kulturní prostředí a překlad

V této lekci se podíváme na několik příkladů v oddílech, kde překladatel potřebuje pochopit něco z izraelských reálií a kultury v době Nového zákona a zároveň má pečlivě brát v úvahu i kulturu těch, kdo budou překlad používat.

51.1 Matouš 20:13

οὐχὶ **δηναρίου** συνεφώνησάς μοι;
Copak jsi se mnou nesmluvil denár?

U Matouše 20:1–16 nalézáme podobenství o lidech pracujících na vinici. Každému z nich byl vyplacen denár. To byla římská mince – a přiměřená denní mzda. V roce 1791 to bylo „trigroffowého na den“ (Pollášek). Současná největší nám běžně dostupná mince, €2, by nám dnes jako denní dávka nestačila ani pro jedince, natož pro rodinu. I kdyby to byl dostatečný příjem v době překladu, je třeba vzít v úvahu možný růst inflace a vyrovnávání cenových hladin v jednotlivých státech. Konkrétní dnešní platidlo není šťastným ekvivalentem starověkých peněz. Když tedy překládáme **δηνάριον**, mohli bychom použít jako nejbližší vhodný ekvivalent termín „denní mzda“. Srovnejte:

B21 a mnoho jiných	„denár“	(reálnou hodnotu denáru často vysvětlují poznámky)
SNC	„denní mzda“	
Kralická	„peníz denní“	(podobně i 1. český překlad v r. 1360)

Při překladu oddílů zmiňujících peníze, míry a váhy musíme vždy pozorně zvažovat jejich kulturní hodnoty. Zvláštní problém nastává, když čísla mají zároveň (a někdy hlavně) hodnotu i symbolickou. Například ve Zjevení 21:16 se symbolický význam dvanáctky a tisíce úplně ztratí, převedeme-li ty vzdálenosti jednoduše na 2 400 km (viz oddíl 39.8).

51.2

51.2 Marek 7:27–28

τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης

Κύων v řečtině znamená „pes“. Ale i „psisko“. Psi na Blízkém východě byli mrchožrouti, jak tomu bývá stále v mnoha částech světa. Ve Zjevení 22:15 jsou symbolem zvrhlíků a zločinců. Nikdo by si nepřál mít psa ve svém domě.

Κυνάριον znamená „štěně“. V zemi izraelské se štěňátka občas chovávala jako domácí mazlíčci. U Marka, když Ježíš mluvil s onou ženou, nepoužíval slovo κύων. Užil slova κυνάριον. V některých českých překladech κυνάριον je „pes“, někde „psík“, ale už Kralická použila „štěnata“. Co dnes víme o tehdejších a tamních realitách, potvrzuje, že „štěnata“ nebo „psíci“ jsou mnohem lepším překladem.

Všechny pasáže, které pojednávají o zvířatech, vyžadují od překladatele zvláštní péči, jelikož kulturní prostředí, v jakém lidé vnímají zvířata, se velmi různí.

51.3 Lukáš 14:12

Ὅταν ποιῆς ἄριστον ἢ δεῖπνον

V tehdejší Izraeli mívali pouze dvě hlavní jídla: snídani brzo ráno a večerní jídlo okolo západu slunce. Lukáše 14:12 bychom tudíž mohli přeložit: „Kdykoli pořádáš snídani nebo večeři.“ Ale Ježíš mluví o jídlech, na která jsou zváni hosté. V Čechách zřídka zveme lidi na snídani. Nejbližší kulturní ekvivalent k ἄριστον je tu „oběd“. České překlady tedy mluví o obědu a večeři. Ale tam, kde lidé jedí pouze ráno a večer, bychom mohli překládat: „Kdykoli pozveš lidi na snídani nebo na večeři,“ nebo „Když chystáš zvláštní hostinu pro lidi ráno nebo večer.“

Pasáže týkající se jídla, pozdravů, svateb a domácích obyčejů vyžadují od překladatele vyšší pozornost (viz též lekci 39.1 odd. 7 o Markovi 2:19 a následující 51:4–6).

51.4 Matouš 9:2

προσφέρον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον.

Lidé k němu nesli ochrnutého muže, ležícího na κλίνη.

Jak bychom přeložili κλίνη? B21 má „nosítka“, většinou bývá „lůžko“. Českému čtenáři ale „lůžko“ může evokovat obraz mužů, jak se dřou s postelí.

Naše lůžka jsou většinou na nošení těžká. V tehdejší Izraeli ale lidé spávali na tenkých matracích, spíše houních. To myslí Matouš slovem κλίνη. Kdybychom ovšem přeložili „ležícího na houni“ nebo „na dece“, lidé si představí nemocného v ranci. Oproti „ležícímu na lůžku“ by to až takové vylepšení nebylo. A tak „nosítka“, už pro tu asociaci s nemocným, je docela vyhovující překlad.

51.5 Marek 8:26

καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς οἶκον αὐτοῦ λέγων, Μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς
Poslal ho domů se slovy: „Ale do vesnice nechod.“

Podívejte se do kritického aparátu dole na stránce ve svém řeckém Novém zákoně. Uvidíte, že rkpp obsahují několik různocnění.

Máme podle Markova podání předpokládat, že Ježíš řekl tomu muži, aby nechodil do vesnice? Nebo mu řekl, aby s nikým ve vesnici nemluvil? Některé překlady totiž přibírají čtení Μηδενὶ εἴπῃς εἰς τὴν κώμην. Vypořádat se s tímto problémem vyžaduje doplnit textové a jazykové studium o znalosti reálií a kulturního prostředí.

V Izraeli té doby žili v ohrazených městech (πόλεις), nebo ve vesnicích (κώμαι) s domy těsně shluknutými k sobě. Když tedy čteme text, který říká: „Poslal ho domů se slovy ‚Ale do vesnice nechod‘“, chápeme, že je tu problém. Jak může jít člověk domů, a nevejít přitom do vesnice?

Když čteme dejme tomu v SNC: Ježíš ho poslal domů se slovy: „Přes vesnici raději nechod a nikomu to neříkej,“ už se rýsuje rozumné řešení. Markovo evangelium je plné paralelismů. Zde užívá dvoufázové otvírání očí toho člověka jako paralelu k otevírání mysli učedníků (hned nato ve vv. 27–30). Příběh končí striktním požadavkem ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ. S tímto na mysli se Μηδενὶ εἴπῃς εἰς τὴν κώμην jeví jako vhodné zakončení verše 26.

Nyní ale věnujme pozornost tomu, jak se v NZ užívají formulace ἀπέστειλεν ... λέγων a také ἀποστέλλει ... καὶ λέγει. Vezměme si např. Matouše 21:1–2: ἀπέστειλεν δύο μαθητὰς λέγων αὐτοῖς, Πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην – a Marka 11:1–2: ἀποστέλλει ... καὶ λέγει αὐτοῖς, Ὑπάγετε... Vypadá to, že když se ἀποστέλλω rojí s λέγει, následuje sloveso pobízející někoho, aby šel. Příkazy typu „s nikým nemluv“ jsou mnohem spíše uváděny tvary od ἐπιτιμῶ nebo παραγγέλλω.

Zdá se, jako by Marek napsal něco takového: „Poslal ho domů se slovy: ‚Jdi domů, ale s nikým ve vesnici nemluv.‘“ Jeden z rukopisů, D, čte ... λέγων,

51.5

“Υπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ μηδενὶ εἶπης εἰς τὴν κώμην. Ačkoli rukopis D obsahuje mnoho chyb, je možné, že v tomto verši zachovává původní znění.

51.6 Matouš 21:16

Ἐκ στόματος νηπίων καὶ **θηλαζόντων**
Z úst dětí a kojenců.

Nήπιος znamená dítě jakéhokoli věku před dospělostí. Θηλάζω znamená „jsem kojen, saji z prsu.“ Chlapci tenkrát mimo jinou stravu bývali kojeni často až do čtyř nebo pěti let. Děti tohoto věku už docela dobře mluví a zpívají. V mnoha moderních kulturách se děti odstavují dřív, než se dokáží vyjadřovat řečí nebo zpěvem. Překládáme-li θηλαζόντες jako „kojenci“ nebo „děti sající z prsu“, působíme tím nedorozumění. Co se zde říká, bychom mohli přeložit: „z úst malých dětí“.

51.7 Lukáš 24:30

λαβὼν τὸν ἄρτον **εὐλόγησεν**
vzav chléb, eulogisev

Jak máme přeložit εὐλόγησεν? „Požehnal,“ nebo „pronesl požehnání“, anebo „vzdal díky“? Kde se v českých rodinách před jídlem modlí, lidé spíše Bohu děkují za jídlo, než že by Bohu za jídlo žehnali. V židovské rodině je obvyklejší Bohu žehnat. Nakolik můžeme říci, Ježíš patrně pronesl modlitbu, ve které Bohu žehnal jako dárci jídla: „Požehnaný jsi, Hospodine Bože náš...“⁸

Když překládáme v Novém zákoně εὐλογῶ nad jídlem, máme dvojitý problém. Přeložíme-li „vzdát díky,“ vynecháváme aspekt žehnutí. Ale přeložíme-li „žehnat“ nebo „pronášet požehnání,“ může to působit dojmem, že kdo mluví, žehná jídlo. V Novém zákoně se εὐλογῶ užívá o Bohu, jak žehná lidem, i o lidech, jak žehnají Bohu, který ty věci dává, ale už ne pro žehnutí věci.

V Lukáši 24:30 můžeme λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν překládat jako „vzal chléb a požehnal Bohu,“ ale pokud ano, číňme tak s vědomím, že vypovídáme o židovské tradici a ta může nemálo čtenářům připadat zvláštní.

8 Tato prastará modlitba se říká dodnes a stále týmiž slovy: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ :פֶּן יִשְׂכַּח מִן הָאָרֶץ מִן הַמָּזֶה מִן הַמַּדְבָּר מִן הַיָּם מִן הַיַּבֵּשׁ („Požehnaný jsi Ty, Hospodine, Bože náš, Králi všehomíra, jenž dáváš chlebu vyrůst ze země.“ *Sidur Adir ba-marom* סידור אדיר במרום a komentářem. Nosach Aškenaz. Bergman, Praha 2008 / 5768, str. 139/140).

Obtíže překladu z jednoho jazyka a kultury do jiného jsou jedním z motivů, který lidi vede ke čtení Nového zákona v řečtině.

51.8 Zvyky, kultura a překlad

Máme-li Nový zákon překládat působivě, potřebujeme rozumět nejen kultuře obyvatel Izraele v době, kdy byl psán Nový zákon, ale také kultuře těch, pro které překládáme. V jedné oblasti Mikronésie připadá lidem komické vidět někoho s dokořán otevřenými ústy. Doslovný překlad Matouše 5:2 ἀνοιξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκει αὐτούς by je pobavil. Potřebují, ostatně jako i my, překlad, který říká: „Začal je učit.“

Pro bližší studium problémů s biblickým překládáním zvyků, kultur a reálií je vhodný E. A. Nida, *Customs, Culture and Christianity* (americké vydání: Harper and Brothers, 1954; britské vydání: Tyndale Press, 1963).

51.9 Čtete Jana 20:24–31

- v. 24 Δίδυμος – Dvojče
- v. 25 ἐν ταῖς χερσὶν – v rukou, v zápěstích (χείρ – ruka, paže: *křížovanému se hřeby obvykle probíjely zápěstími. Řecké χεῖρ má podobně široký význam jako běžné užití českého „ruka“, ale tím spíše musíme i jinde vnímat, která část paže se kdy myslí).*
- v. 25 τύπος – otisk, průraz, obraz, stopa, vzor, typ ἦλος – hřeb
δάκτυλος – prst πλευρά – bok, žebro
οὐ μή: *silný zápor*
- v. 26 μεθ’ ἡμέρας ὀκτώ – po osmi dnech (o týden později, *protože se počítá neděle na začátku a neděle na konci, viz 37.14).*
ἐσω – uvnitř, doma
εἰς τὸ μέσον – doprostřed
Εἰρήνη: pokoj *jakožto pozdrav, šalom (v Izraeli se tak zdraví dodnes), ve smyslu neformálního českého v pohodě, pohoda*
- v. 27 φέρε – zvedni, napřáhni, *zde ve smyslu „pozvedni a natáhni“*
ἄπιστος – nevěřící
- v. 28 ἀπεκρίθη ... καὶ εἶπεν: *hebrejská formulace*
- v. 31 ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ – v jeho jménu, *to jest: skrze něho osobně a jeho mocí*

51.10

Zorakujte si 47. a 48. lekci.

NOVOZÁKONNÍ ŘEČTINA PRO KAŽDÉHO

Druhé, revidované vydání

John H. Dobson

Z anglického originálu

Learn New Testament Greek

vydaného v roce 2005

nakladatelstvím Piquant

přeložil Karel Dřížal

Zvukové soubory a doprovodný text Jiří Hedánek

Odborný redaktor Jiří Hedánek

Jazyková redakce Lukáš Král

Obálka Kamila Kučerová

Sazba písmem Linux Libertine Luboš Kendra

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

Vydal BIBLION, 2022

Rooseveltova 49, 160 00 Praha 6

www.biblion.cz

ISBN 978-80-87282-92-2